

06/02/2024

Παρουσίαση έργων αποκατάστασης στο πρώην βασιλικό κτήμα Τατοΐου

/ [Παιδεία και Πολιτισμός](#)

Τα απαιτούμενα έργα για την αποκατάσταση του δασικού τοπίου, των ανακτορικών κήπων και του κοιμητηρίου στο [πρώην βασιλικό κτήμα Τατοΐου](#) παρουσίασαν η Υπουργός Πολιτισμού, κυρία Λίνα Μενδώνη και ο Υπουργός Περιβάλλοντος και Ενέργειας, κ. Θόδωρος Σκυλακάκης, σε κοινή συνέντευξη Τύπου που πραγματοποιήθηκε, την Τρίτη 6 Φεβρουαρίου 2024, στο αμφιθέατρο της Εθνικής Πινακοθήκης.

Η Υπουργός Πολιτισμού Λίνα Μενδώνη με τον Υπουργό Περιβάλλοντος και Ενέργειας Θόδωρο Σκυλακάκη

Παρουσιάστηκαν τέσσερις μελέτες, δύο από κάθε Υπουργείο, με αντικείμενο τις δράσεις αρμοδιότητάς τους που αφορούν στην υλοποίηση του συνολικού έργου στο Τατόι.

Αλέα με πλατάνια. Φωτορεαλιστική απεικόνιση

Το Υπουργείο Πολιτισμού είναι υπεύθυνο για την αποκατάσταση των κήπων του Ανακτόρου, καθώς και για τις εργασίες στον Ι.Ν. της Αναστάσεως και στο κοιμητήριο του λόφου Παλαιόκαστρο στο κτήμα Τατοΐου. Οι σχετικές μελέτες γι’

αυτά τα έργα υλοποιήθηκαν με χορηγία της Αστικής Μη Κερδοσκοπικής Εταιρίας Πολιτιστικού και Κοινωφελούς Έργου «ΑΙΓΕΑΣ» των Αθανάσιου και Μαρίνας Μαρτίνου. Οι παρουσιάσεις αυτών των μελετών πραγματοποιήθηκαν από τη Μαρία Μερτζάνη, Προϊσταμένη της Διεύθυνσης Συντήρησης Αρχαίων και Νεωτέρων Μνημείων και την αρχιτέκτονα τοπίου και επιστημονική συνεργάτη του Υπουργείου Πολιτισμού Έλλη Παγκάλου.

Ροδώνες. Φωτορεαλιστική απεικόνιση

Το Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας, αντιστοίχως, έχει την ευθύνη για την υλοποίηση έργων που αφορούν στην αποκατάσταση του δασικού οικοσυστήματος, καθώς και στην αποκατάσταση της βλάστησης και στην ανάδειξη του κοιμητηρίου. Οι παρουσιάσεις αυτών των μελετών και δράσεων πραγματοποιήθηκαν από τον Προϊστάμενο της Γενικής Διεύθυνσης Δασών και Δασικού Περιβάλλοντος, κ. Ευάγγελο Γκουντούφα και από τον αρχιτέκτονα και επιστημονικό υπεύθυνο του δεύτερου έργου, κ. Θωμά Δοξιάδη.

Φωτορεαλιστική απεικόνιση. Περίπατος στον Ροδώνα

Η Υπουργός Πολιτισμού, Λίνα Μενδώνη, δήλωσε: «Τα έργα αποκατάστασης και ανάπλασης εξελίσσονται συστηματικά την τελευταία πενταετία στο π. βασιλικό κτήμα Τατοΐου, εντός συγκεκριμένου χρονοδιαγράμματος. Εντάσσονται στον ολοκληρωμένο σχεδιασμό που προωθεί η κυβέρνηση για τη δημιουργία ενός ενιαίου και πολυθεματικού περιαστικού χώρου πρασίνου, πολιτισμού και αναψυχής που θα αξιοποιεί πλήρως την πολιτιστική και κοινωνική αναπτυξιακή δυναμική του, προς όφελος των πολιτών της Αττικής και της εθνικής μας οικονομίας. Ένα, μέχρι πρότινος και για δεκαετίες, εγκαταλελειμμένο κτήμα, συνολικής έκτασης 42.000 στρεμμάτων, αποτελούμενο από ιστορικό πυρήνα 1.600 στρεμμάτων και περίπου 1.200 στρέμματα καλλιεργειών, προστατεύεται και αναβιώνει ως ένας νέος πόλος πολλαπλών δραστηριοτήτων πολιτισμού, ιστορικής μνήμης, αναψυχής, εκπαίδευσης, περιβαλλοντικής αγωγής και γνώσης. Κοινός μας στόχος, με το Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας, είναι να προωθήσουμε την αποκατάσταση και ανάπλαση του κτήματος μέσω, φιλικών προς το περιβάλλον, υποδομών και επεμβάσεων εντός του προστατευόμενου φυσικού τοπίου. Για όλες τις κατηγορίες πολιτών, θα το καταστήσουν και θα το διατηρήσουν ελκυστικό καθ' όλη την διάρκεια του έτους. Συγχρόνως, θα σέβεται και θα προστατεύει τον ιστορικό του χαρακτήρα και το φυσικό περιβάλλον. Το συνολικό πρόγραμμα που εκτελεί σήμερα το Υπουργείο Πολιτισμού ξεπερνά τα 60.000.000 ευρώ και αφορά στην αποκατάσταση και την απόδοση νέων χρήσεων, στα κτήρια μνημεία του κτήματος. Η αποκατάσταση των ανακτορικών κήπων ολοκληρώνεται με την παρέμβασή μας στο κτήριο του Ανακτόρου και στη δημιουργία ενός πρότυπου Μουσείου. Αντίστοιχα, η συντήρηση και η ανάδειξη της εκκλησίας της

Αναστάσεως, και των ταφικών μνημείων ολοκληρώνει την παρέμβαση του ΥΠΕΝ. Ευχαριστώ την ΑΜΚΕ «ΑΙΓΕΑΣ» για την χορηγία, τα στελέχη του ΥΠΠΟ και τους μελετητές και για την εξαιρετική ποιότητα υλοποίησης των έργων. Εν τέλει είναι κοινή προσπάθεια των δυο υπουργείων και της κυβέρνησης, το Τατόι να αποδοθεί σε μερικά χρόνια αποκατεστημένο στους κατοίκους της Αττικής και σε όλους τους επισκέπτες της Αττικής. Άλλη μια φορά θέλω να ευχαριστήσω τον Θόδωρο Σκυλακάκη γιατί αν δεν ήταν εκείνος ο οποίος προώθησε στο Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας τη βασική χρηματοδότηση του Τατοΐου είναι βέβαιο ότι δεν θα ήταν το Υπουργείο Πολιτισμού στο επίπεδο που είναι».

Φωτορεαλιστική απεικόνιση. Περίπατος-Μικρό θερμοκήπιο

Ο Υπουργός Περιβάλλοντος και Ενέργειας, Θόδωρος Σκυλακάκης, τόνισε: «Με στόχο την πλήρη αποκατάσταση του δασικού τοπίου στο Τατόι, κάποιες από τις συντονισμένες πρωτοβουλίες που υλοποιούμε έχουν, ήδη, αποδώσει “καρπούς”, ενώ την ίδια ώρα δρομολογούμε μία σειρά, σημαντικών, πρόσθετων δράσεων. Μετά την πυρκαγιά τον Αύγουστο του 2021 στο Δάσος της Πάρνηθας, δηλαδή στην ευρύτερη περιοχή του Τατοΐου, έχουμε περάσει, πλέον, στη φάση της αναγέννησης και όπου χρειαστεί παρεμβαίνουμε με τεχνητή αναδάσωση, σε επιλεγμένες επιφάνειες. Μεταξύ άλλων, η Δασική Υπηρεσία έχει, ήδη, υλοποιήσει αντιδιαβρωτικά έργα προστασίας του εδάφους, καθώς και συντήρησης του δασικού, οδικού δικτύου. Αξιοποιώντας πόρους του Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας υλοποιούμε έργα πρόληψης δασικών πυρκαγιών, με δημιουργία στεγασμένων, αντιπυρικών ζωνών και απομάκρυνσης υπολειμμάτων υλοτομίας, ενώ παράλληλα λαμβάνουν χώρα και πρωτοβουλίες απόληψης ιστάμενης καμένης ξυλείας. Σημαντικές δράσεις σε αυτήν την κατεύθυνση διενεργούνται μέσω του

Εθνικού Σχεδίου Αναδάσωσης - Πρόγραμμα Προστασίας Δασών - Anti NERO II, που αφορά στην αντιπυρική προστασία των δασικών περιοχών. Στο πλαίσιο αυτού, συμπεριλαμβάνονται εργασίες ειδικών, δασοτεχνικών έργων για τον καθαρισμό των δασών και δασικών εκτάσεων, καθώς και για τη συντήρηση του δασικού, οδικού δικτύου και των αντιπυρικών ζωνών. Ταυτόχρονα, ειδικά όσον αφορά στο κοιμητήριο του κτήματος Τατοίου, που αποτελεί μέρος αυτού του ιστορικού τόπου, αποσκοπούμε στην ανασύσταση του φυσικού περιβάλλοντος. Στόχος μας είναι η αποκατάσταση ιστορικών τοπόσημων, η βελτίωση των συνθηκών αντιπυρικής προστασίας, μέσω χειρισμών της βλάστησης και η ανάδειξη των μνημείων του κοιμητηρίου. Το “νέο Τατόι”, όπως αυτό θα διαμορφωθεί με τις πρωτοβουλίες που λαμβάνουμε στο Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας, σε συνεργασία με το Υπουργείο Πολιτισμού, θα αποτελέσει έργο “πνοής” για τη χώρα μας, καθώς συνδυάζει την ανάδειξη της πολιτιστικής μας κληρονομιάς, με την αειφορική διαχείριση του περιβάλλοντος και την ήπια και ποιοτική, τουριστική ανάπτυξη».

Ταφικά μνημεία στο κοιμητήριο. Υφιστάμενη κατάσταση

Βασικά χαρακτηριστικά των τεσσάρων δράσεων - μελετών:

• Έργα και δράσεις αποκατάστασης δασικού οικοσυστήματος

Οι ενέργειες της Δασικής Υπηρεσίας για την αποκατάσταση της καμένης περιοχής, με γνώμονα και το περιεχόμενο της διαχειριστικής μελέτης Εθνικού Δρυμού-Πάρνηθας 2015-2024, εδράζονται στους εξής πέντε πυλώνες:

1. Αντιδιαβρωτικά έργα προστασίας του εδάφους
2. Έργα συντήρησης δασικού οδικού δικτύου
3. Έργα πρόληψης δασικών πυρκαγιών με δημιουργία στεγασμένων αντιπυρικών

ζωνών και απομάκρυνσης υπολειμμάτων υλοτομίας

4. Απόληψη ιστάμενης καμένης ξυλείας, ως προϊόν έκτακτης κάρπωσης και

5. Τεχνητές Αναδασώσεις σε κατάλληλα επιλεγμένες επιφάνειες

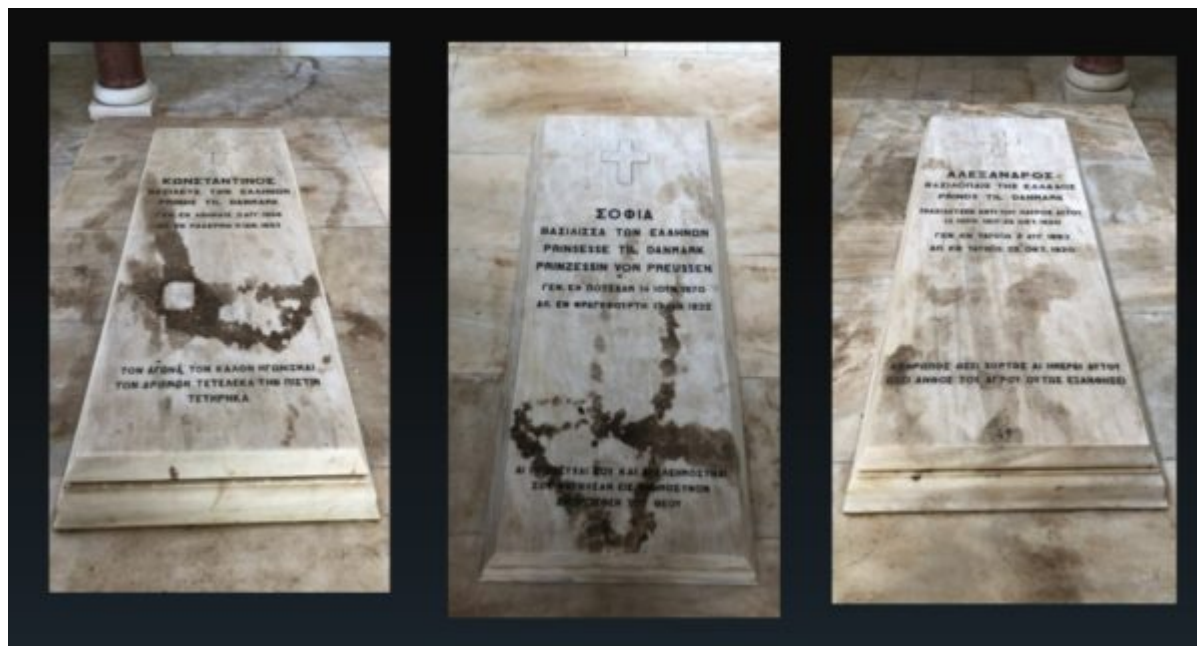
Ειδικά στον πυρήνα του δάσους Τατοΐου (πρώην βασιλικά κτήματα) οι εργασίες έπρεπε να επεκταθούν σε μεγαλύτερες επιφάνειες, διότι υπήρχαν πολλά ξερά καμένα ιστάμενα δέντρα και σπασμένα ξερά κατακείμενα, καθώς και πλήθος ξερών κλαδιών (υπολείμματα από παλαιές υλοτομίες), τα οποία κρίθηκαν επικίνδυνα για την ακεραιότητα των ήδη υπάρχουσών κατασκευών, αλλά και των επισκεπτών και έπρεπε να απομακρυνθούν από την επιφάνεια. Επίσης, πολλά δέντρα, τα οποία δεν είχαν καεί ολοσχερώς και ξεράθηκαν μετά τις πρότερες επεμβάσεις που είχαν γίνει έπρεπε και αυτά να απομακρυνθούν για τους ίδιους λόγους.

Εργασίες απομάκρυνσης βιολογικών επικαθίσεων στα ταφικά μνημεία

• **Αποκατάσταση βλάστησης και ανάδειξη κοιμητηρίου**

Το κοιμητήριο του κτήματος Τατοΐου αποτελεί μέρος του ιστορικού τόπου. Λόγω του ιδιαίτερου χαρακτήρα του χώρου, που περικλείει ιστορικά ακίνητα μνημεία που βρίσκονται μέσα στο φυσικό δάσος, για λόγους ανάδειξης και προστασίας της ταυτότητας του χώρου και με δεδομένη την αυξητική τάση των περιστατικών πυρκαγιάς στο μέλλον, εξαιτίας της κλιματικής κρίσης, προτείνεται η νέα διάπλαση της βλάστησης στο χώρο του κοιμητηρίου να έχει τα χαρακτηριστικά ζώνης ανάσχεσης πυρκαγιάς (fuel break).

Ταφικά μνημεία εντός του Μαυσωλείου προ εργασιών συντήρησης

Παράλληλα, πέραν από τη βλάβηση με χαρακτήρα δάσους, προτείνεται η αποκατάσταση των ιστορικών δενδροστοιχιών κυπαρισσιών στα μονοπάτια του κοιμητηρίου, στα οποία βρέθηκαν υπολείμματα λαιμών σε γραμμική διάταξη, αλλά και των δύο δενδροστοιχιών κυπαρισσιών στις δύο αλέες κυπαρισσιών που οδηγούσαν στο κοιμητήριο και βρίσκονται εκτός του στενού πυρήνα του κοιμητηρίου. Οι δύο αυτές αλέες κυπαρισσιών οδηγούσαν τον επισκέπτη προς το κοιμητήριο και θεωρούνται άρρηκτα συνδεδεμένες με το αφήγημα της ιστορίας του κοιμητηρίου.

Ταφικά μνημεία εντός του Μαυσωλείου μετά τις εργασίες συντήρησης

Επιπρόσθετα, συνιστάται η αποκατάσταση και συμπλήρωση των μονοπατιών του κοιμητηρίου, βάσει των τεκμηρίων που βρέθηκαν στο χώρο, σχετικά με τις οδεύσεις και τα υλικά κατασκευής, επέμβαση που αναμένεται να αναδείξει τα ακίνητα μνημεία του χώρου.

• **Αποκατάσταση κήπων Ανακτόρου**

Η ιστορική τεκμηρίωση, το θεσμικό πλαίσιο για τη διατήρηση και αποκατάσταση των ιστορικών κήπων, τα τοπογραφικά χαρακτηριστικά, η χρήση κατάλληλου φυτικού υλικού, προσαρμοσμένου στο μικροκλίμα και ανθεκτικού στη φωτιά, αλλά και η χρήση υλικών με βάση τις αρχές της αναστρεψιμότητας και της βιωσιμότητας, αποτελούν βασικές παραμέτρους του σχεδιασμού της μελέτης αποκατάστασης. Η θέση των κήπων βρίσκεται νότια του κτηριακού συνόλου του Ανακτόρου και των Μαγειρείων και σε άμεση γειτνίαση με την Πύλη της Λεύκας. Η υψηλότερη στάθμη αφορά στις διαμορφώσεις που συνδέονται άμεσα με το Ανάκτορο. Από τη στάθμη αυτή ξεκινά η διπλή πλατιά μαρμάρινη σκάλα, σε συμμετρική διάταξη, για την πρόσβαση στην κατώτερη στάθμη των Κήπων. Το αμέσως χαμηλότερο επίπεδο που περιλαμβάνει την ελλειψοειδή κρήνη και την κολυμβητική δεξαμενή κατασκευάστηκε τη δεκαετία του 1950. Από τη στάθμη αυτή και κάτω, διαμορφώνεται η κεντρική Αλέα των Κήπων, η οποία έχει σημαντικό ρόλο στη χωρική οργάνωση των Κήπων, ενώ εκατέρωθεν, διαμορφώνονται μονοπάτια διατεταγμένα σε ομόκεντρους κύκλους. Κεντρικά και ανατολικά της Αλέας, ο σχεδιασμός υποστηρίζει την λογική του περιπάτου. Η περιοχή επέμβασης της μελέτης περιλαμβάνει έκταση 34 στρεμμάτων και περιμέτρου 762 μέτρων. Ο ρόλος των δένδρων είναι πολύ σημαντικός στη σύνθεση του φυτικού υλικού. Φυτεύονται περίπου 450 δένδρα. Τα μονοπάτια ακολουθούν τις αρχικές χαράξεις, όπως αυτές εντοπίζονται από τα ίχνη της οριοθέτησής τους. Η δημιουργία υδατοπερατών επιφανειών συμβάλλει στην ανάπτυξη της βιοποικιλότητας διασφαλίζοντας φυσικές συνθήκες στο περιβάλλον, ευνοώντας συγχρόνως την ανάπτυξη τοπικής χλωρίδας και πανίδας. Η υλοποίηση του έργου χρηματοδοτείται με 3.000.000 ευρώ από το Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας.

• **Εργασίες στον Ι.Ν. Αναστάσεως και στο Κοιμητήριο του λόφου Παλαιόκαστρο**

Το βασιλικό Μουσουλείο, στο λόφο του Παλαιοκάστρου, στεγάζει τους τάφους των βασιλέων Κωνσταντίνου Α', Σοφίας και Αλεξάνδρου. Πρόκειται για ένα νεοβυζαντινό κτήριο της περιόδου του μεσοπολέμου. Η ανέγερσή του ξεκίνησε το 1936, αμέσως μετά την παλινόρθωση της μοναρχίας. Η ολοκλήρωσή του ανακόπηκε, λόγω της κήρυξης του Β' Παγκοσμίου Πολέμου. Το μουσουλείο έχει τη μορφή βυζαντινού σταυροειδούς εγγεγραμμένου ναού και βρίσκεται σε άμεση γειτνίαση με τον νεοβυζαντινό Ναό της Αναστάσεως, έργο του τέλους του 19ου

αιώνα, ακολουθώντας την ίδια μορφολογία. Στο λόφο Παλαιόκαστρο, υφίσταται από τις αρχές της δεκαετίας του 1880 το κοιμητήριο της βασιλικής οικογένειας, στο οποίο εν συνεχεία ανεγέρθηκε ο Ι.Ν. της Αναστάσεως, έργο του αρχιτέκτονα Αναστάσιου Μεταξά με εικονογράφιση του Κομνημού Καλόθετου. Λίγο πριν από το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο κατασκευάστηκε το Βασιλικό Μαυσωλείο, έργο του αρχιτέκτονα Μανώλη Λαζαρίδη. Η καθ' ύλην αρμόδια Διεύθυνση Συντήρησης Αρχαίων και Νεωτέρων Μνημείων του ΥΠΠΟ υλοποίησε τις μελέτες και το έργο αποκατάστασης του διακόσμου του Ναού της Αναστάσεως, και των ταφικών μνημείων, ενώ με χορηγία της ΑΜΚΕ «ΑΙΓΕΑΣ» εκπονήθηκε η μελέτη και υλοποιείται το έργο αποκατάστασης του βασιλικού Μαυσωλείου.

Άποψη Ι.Ν.Αναστάσεως και κοιμητηρίου μετά την πυρκαγιά 2021

Το κτήμα του Τατοΐου, χαρακτηρισμένο ως ιστορικός τόπος, αποτελεί σύνθετο έργο ανθρώπου και φύσης, καθώς είναι συνδεδεμένο με σημαντικά ιστορικά γεγονότα και με την ιστορικότητα και αισθητική του Αττικού τοπίου, καθώς συνθέτει ένα χαρακτηριστικό πυρήνα περιβαλλοντικού, φυσικού, πολιτιστικού και αρχιτεκτονικού συνόλου. Το Κτήμα αγοράστηκε από τον Γεώργιο Α΄ το 1872 και χρησιμοποιήθηκε από την πρώην βασιλική οικογένεια έως το 1967. Σε διάστημα 100 ετών περίπου οικοδομήθηκαν και μετασκευάστηκαν κτήρια σε επιμέρους ενότητες με βάση τη χρήση: Η ανακτορική ενότητα αναπτύσσεται γύρω από το κτήριο της Έπαυλης με κτίσματα και υποδομές για την εξυπηρέτηση της βασιλικής οικογένειας και του προσωπικού. Η διοικητική ενότητα, σε μικρή απόσταση από την Έπαυλη, περιλαμβάνει κτήρια στέγασης των υπηρεσιών διοίκησης και ασφαλείας. Η ενότητα της αγροκτηνοτροφικής παραγωγής περιλαμβάνει τις αντίστοιχες εγκαταστάσεις καθώς και τα οικήματα διαμονής του προσωπικού. Η ταφική ενότητα αποτελούμενη από το Μαυσωλείο, το Ναό της Αναστάσεως και τους τάφους της βασιλικής οικογένειας στην κορυφή του λόφου του Παλαιοκάστρου.

Άποψη εσωτερικού διακόσμου Ναού Αναστάσεως μετά την ολοκλήρωση των εργασιών συντήρησης

Για τη χρηματοδότηση του σύνθετου και πολυεπίπεδου έργου της αποκατάστασης του κτήματος Τατοΐου, η Κυβέρνηση αξιοποιεί εθνικούς και ευρωπαϊκούς πόρους, συνολικού προϋπολογισμού 62.000.000 ευρώ από το Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας, το ΕΣΠΑ 2014-2020, το Εθνικό Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων και τον Τακτικό Προϋπολογισμό του Υπουργείου Πολιτισμού. Ήδη στο πλαίσιο των επιμέρους εργασιών εκτελούνται 17 εργολαβίες και 9 αυτεπιστασίες από πέντε Υπηρεσίες του Υπουργείου Πολιτισμού με προσωπικό 93 υπαλλήλων του ΥΠΠΟ, που αφορούν σε 37 κτήρια πολιτιστικού χαρακτήρα συνολικού εμβαδού περ. 8.500 τ.μ., χρονικού ορίζοντα ολοκλήρωσης στο τέλος του 2025. Στις εργασίες επιστημονικής τεκμηρίωσης συνδράμουν, επίσης, πολυάριθμοι επιστημονικοί φορείς και ερευνητές. Η ΑΜΚΕ «ΑΙΓΕΑΣ» πέρα των ανωτέρω, ήδη από τα πρώτα στάδια συνέδραμε με τη δημιουργία των αναγκαίων προσωρινών επιτόπιων υποδομών για τη συντήρηση και καταγραφή των κινητών αντικειμένων (containers), ενώ κατόπιν ανέλαβε και τη χρηματοδότηση της μελέτης

μετατροπής του παλαιού στάβλου σε μουσείο/εκθεσιακό χώρο των βασιλικών αμαξών.

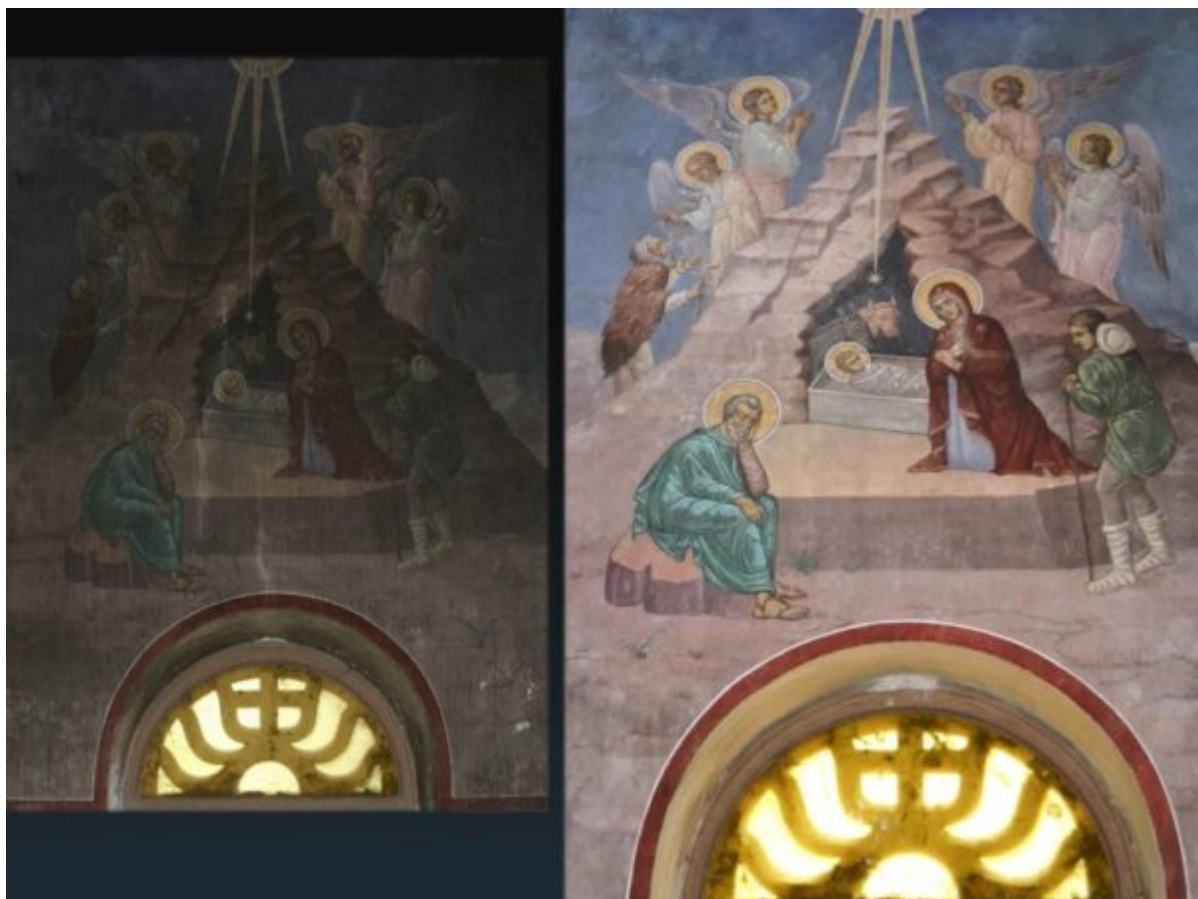
Βλάβες στον τοιχογραφικό διάκοσμο του Ι.Ν. Αναστάσεως

Εργασίες συντήρησης. Στερέωση χρωματικού στρώματος και καθαρισμός τοιχογραφιών

Τοιχογραφίες Ι.Ν. Αναστάσεως. Πριν και μετά τη συντήρηση

Τοιχογραφίες Ι.Ν. Αναστάσεως. Πριν και μετά τη συντήρηση

